

NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO ČETRTLETNO DIN 15/-
CELOLETNO DIN 60/- ZA
INOZEMSTVO JE DODATI
POŠTNINO / OGLASI PO
ČENIKV / POSAMEZNA
ŠTEVILKA PO DIN 1
RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188

ORJUNA

VREDNOSTVO IN VPRAVA
V VČITELJSKI TIŠKARNI
ROKOPIŠI SE NE VRA
ČAJO / ANONIMNI DO
PISI SE NE PRIOBČV
TEJO / POŠTNINA PLA
ČANA V COTOVINI
TELEFON ŠTEV. 2906

S čim se bavijo v naši državi akreditirani zastopniki Italije.

Z ozirom na dejstvo, da smo plemenitemu gospodu generalnemu konzulu marchesu Gavottiju popolnoma zaprli sapo, tako da kljub širini sveta znani italijanski gostobesednosti ne odpre več ust in zaman pričakujemo njegove ponovne jasne izjave, ki bi nas postavila na laž, kakor smo mi njega, bo jav-

nost razumela, da se nam mož smili. Vsled tega in pa da se plemeniti marchese malo oddahne, bomo danes prizanesli njegovemu uradu in njegovi častiti osebi. Tudi nam je na tem ležeče, da gospoda generalnega konzula nekoliko razbremenimo kar se tiče očitka špijonaže, in sicer na ta način, da javnosti dokažemo, ka-

ko je gospod marchese bil primoran po višjem nalogu postati iz akreditiranega generalnega konzula — običajen špijon. Da pa to v polni meri dosežemo, smo na žalost zopet prisiljeni poseči po indiskreciji in moramo priobčiti sledeči dokument, ki o njem plemeniti gospod marchese gotovo ni nikdar sanjal, ko ga je de-

šifriral, da ga bo enkrat čital v — »Orjuni«. Svetujemo mu, naj drugič vendar malo bolj pazi na take važne stvari, saj tako lahkomišelnost ne deli niti zaljubljeno dekle, kamoli iskušen star diplomat.

Takšne tajne naloge se vendar ne pušča brez varstva kar tako na pisalni mizi.

Belgrado 5 Settembre 1927.

Riservatissimo per Lei solo. Decifri Ella stessa.

No. 6387.

RR. Consolati Generali Zagabria Lubiana.

Secondo informazioni pervenute da fonte confidenziale le manovre d'insieme dell'esercito SHS si svolgerebbero durante il mese corrente sulla zona di confine italo-jugoslavo, con la partecipazione di parecchie divisioni.

Il supposto generale delle manovre contemplerebbe l'azione di truppe jugoslave contro un attacco italiano attraverso alla frontiera Giulia, avente con direttrice principale la minaccia del Goriziano. Le località che rientrerebbero nel campo di manovra sono le seguenti, secondo l'ordine degli eventuali svolgimenti tattici previsti: Jesenica, Sava di Wurzen, Sava di Bohinsk, Ziri, Vrkinga, Slanina, Crknica, Stari trg, Litija, Celje, Zidani Most, Novo Mesto, Karlovac.

Nella eventualità che tali esercitazioni abbiano a essere effettuate prego V. S. adoperarsi con tutti i mezzi di cui potrà disporre, allo scopo di raccogliere le maggiori possibili notizie circa le importazioni lo svolgimento e risultati e le impressioni delle esercitazioni medesime (.)

Petrucchi.

Odpošiljatelj tega dokumenta je poslaništvo Njegovega Velikanstva kralja Italije v Beogradu podpisal pa ga je gospod Petrucci, ki je glavni tajnik tega poslaništva. Iz tega dokumenta sledi: prvič, da je to poslaništvo špijonsko gnezdo in drugič, da ima to poslaništvo v naši državi svoje špijonske filijale, katerim daje gotove špijonske naloge v izvršitev.

Te filijale morajo biti zelo dobro organizirane, sicer se ne bi obračal na nje g. Petrucci s tako gotovostjo,

da mu poverijo njegovo nalogo z vsemi sredstvi, ki jim stoji na razpolago. Ta sredstva pa so ravno konfidenti-špijoni, ki so si jih znali konzulati tekom časa pridobiti. Na žalost in sramoto so ti špijoni v Ljubljani in njenem področju večinoma Slovenci in to iz enostavnega razloga, ker se Italijani pri nas ne morejo tako svobodno gibati, kajti ne poznajo dovolj niti naših krajev, niti našega jezika. Gospodu marchesu Gavottiju je to tudi dobro znano, zato mislimo, da ima večje dopada-

jenje nad enim izgubljenim Slovencem, kakor pa nad stoterimi dobri Italijani.

Tako to dela Ljubljana, tako Zagreb itd. in kmalu nam bodo Italijani posvetili v želedec če bodo hoteli. Kaj se to pravi, je vsakomur jasno, ki ima le malo pojma o vojaških stvarih. Danes sicer izgleda ta igra zelo nedolžna, svoj čas pa bo zaradi nje brez potrebe prelito mnogo, mnogo dragocene krvi. Mi se dobro zavedamo, da smo s svojimi razkritji napravili zelo slabo

uslugo današnji politični upravi, mi jo samo inkomodiramo in gotovo se je že na »merodajnem« mestu radi tega opravičila, ker gleda le na koristi partije in te od špijonaže trenutno nikakor niso prizadete. Kljub temu pa stopamo brezobzirno na javno tribuno, ker smo trdno prepričani, da je izven partij še druga sila, ki so jej koristi države iznad partij.

Op. uredn.: Pogreške krajevnih imen smo posneli točno po originalu.

Petrucchi.

popolnoma nacionalistično slovan-sko buno, so zapustili pobunjene bro-dove.

Trdnjovski topovi so začeli obstreljevati križarko-oklopnico »Kron-prinz Rudolf«, ki je z razvito revolucionarno zastavo plula k pečinam. Mornarji na »Kronprinz Rudolfu« so hoteli odgovorjati, pri polnjenju topov pa so opazili, da manjkajo zatvarači. Madžarski mornarji so jih prevarili in ukradli zatvarače. Topovi so bili na ta način nerabni.

Avstrijske oblasti pa so pošiljale nove čete v Boko Kotorsko. Prispel je celo guverner Bosne, Hercegovine, Dalmacije in Sarajeva, general Sarkotič.

Uporniki so bili v težkem položaju. Brez sposobnih vodij in tehničnih priprav je bilo nemogoče boriti se in odpluti iz luke. Poleg tega pa so bili izhodi iz Boke zaprti z nemškimi podmornicami in obvarovane pečine s težkimi topovi avstrijskih posadk.

Končno je 2. februarja knez Lichtenstein predal upornikom ultimatum, v katerem je zahteval popolno predajo. Z ujetimi oficirji kot talci so uporniki stopili na kopno.

Pobunjeni mornarji so se poslužili poslednjega sredstva. Odposlali

so nekaj svojih s poročnikom Sesanom na čelu z hidroplanom v Italijo po pomoč. Poslanci pa se niso vrnili. Ko so uporni vodje umirali pred avstrijskimi puškami, so se njihovi odposlanci nahajali že v zarobljeničnem taboru v Nocera d'Umbra. Tako so podpirali tedaj herojski podvig slovenskih mornarjev čni, ki zahtevajo od nas hvaležnosti.

Slovenski uporniki so uvideli, da je nadaljnji upor nemogoč in so se predali na milost in nemilost. Glavni vodje upora so bili obsojeni na smrt. Ko so vodili s palube »Sant Georg« Franja Raša, je stal na palubi kontreadmiral Hanza. Raš je prezirljivo šel mimo njega in smehljaje dejal:

»Admirale Hanza, revolucija se ne vrši brez krvi. Tokrat bo tekla moja!»

Kontreadmiral se je zdrnil, Franjo Raš pa se ni varal v svojih žalostnih računih.

11. februarja so pripeljali na groblje v Škaljare vodje upora Jugoslovene-Sokole Mata Braničevića, Ivana Sigorića, Antona Grabarja in Čeha Franja Raša.

Mirno so zrlj smrti v oči in sprejeli poslednje strele. Vedeli so, da umirajo za svobodo in zato so umirali z nasmehom na ustnicah.

Izjava.

Učesčem g. tajnika generalnog konzulata Kraljevine Italije u Ljubljani, povrijeđen je nacionalni ponos mnogih posjetioća »crno-bijele« re-dute. Ako je netko u zabavnom od-boru »Primorja« smatrao umjesnim da u eri talijanske špijunaže, koja du-boko zasijeca u životne interese Slo-venaca Primoraca pozove i tal. konzulat i njegovo osoblje, koje je pred nekoliko dana i putem štampe pro-glašeno špijunskim gnijezdom, mo-rao je onda to ranije objaviti bar oni-ma, koji su u svakoj prilici zagovor-nici njegovih interesa.

Ako pak g. tajnik nije bio pozvan, bila je onda dužnost odbornika, da sličnom gostu pokažu pravo mjesto.

Iznasamo ovo, da bi od sebe od-bili svaki prigovor sa strane javnosti uperenog na pristaše i simpatizere »Primorja«.

Dalmatinci u Ljubljani.

Pripomba uredništva: Ker je uredništvo »Jutra« odbilo objavo gor-nje izjave, so se obrnili podpisanci na naš list. Radevolje jo prinašamo v informacijo javnosti in se bodemo v prihodnji številki z zadevo podrob-no bavili! —

Zasužnjena Besarabija.

Berlin, sredi februarja.

Orjuna si je stavila v svoj pro-gram: devizo:

»Od Trsta do Vladivostoka!«

zato je in bo posvečala pozornost ne le ožjim jugoslovenskim, nego tudi veseslovenskim vprašanjem. In eno »ch je besarabsko, ki je v mno-gem slično z našim primorskim in posebno aktualno sedaj, ko obhaja-mo desetletnico zaslužnjega Besara-bije in motrimo bratenje gospoda Titulesca z on. Mussolinijem.

Ruski narod je bil oni, ki je za ceno milijonskih žrtv spasil zapad-no civilizacijo pred germansko po-plavo, katera bi ne bila nič kaj mi-lostljiva s Francijo in Anglijo. Če bi zmagala.

To dejstvo, četudi neprijetno in danes, ko se maste zmagovalci z bogatimi reparacijami izvojevanimi ne malo s potoki prelite krvi ruske-ga mužika, enodušno zatajeno.

O hvaležnosti gotovih veselel napram slovanstvu, za njegovo efi-kasno pomoč proti vsegamogočnim kaiserjevim divizijam bo sodila in govorila zgodovina. O povračilu na-pram Jugoslovenom in ruskemu na-rodu pa moremo pisati že danes,

Zadnjega so ustrelili Franja Ra-ša. Ko so nanj namerili puške je še spregovoril:

»Vendar je škoda, da mora toliko krvi preteči!«

Padla je salva in bil je mrtev.

Tako se je končala buna, ki je zahtevala življenja štirih najboljših. Bojna vihra je še divjala, za njo pa se je že dvigalo solnce svobode, ki obseva danes njihove humke. Dal Bog, da bi skoraj zasijalo i njim, ki danes trpe pod robstvom onih naj-večjih kukavic svetovne vojne, ki za naše osvobojenje niso dali ničesar lepšega in veličastnejšega kot žalostni Capporeto.

BITKA PRI CAVTATU.

(V poždrav podmornicam ki plo-vejo v naša pristanišča.)

Ko sem pogledal zjutraj skozi okno, sem zaslišal od daleč v zraku znano brnjenje. Dva hidroplana sta plavalata kot dva bela galeba po jasnju jutranji jasnini tam izza konavlj-skih bregov, kjer se začnajo ko-tarske utrdbe. Veselo sta se poigra-vala v jutranjem zraku, njihju krila so se lesketala srebrno-belo — spu-ščala sta se nad mirne valove in se

LISTEK.

BORIS Z.:

MORNARSKI UPOR V BOKI KOTORSKI.

Med mornarji brodov v Boki je šlo tajinstveno šepetanje. Vse je ka-zalo, da se pripravljaja nekaj, kar bo prineslo konec vojne in — Avstrije. Tudi komandant križark, ki so bile usidrane v luki, kontreadmiral Hanza se je zavedal tega in je v ta na-men odredil, da se 1. februarja zbe-rejo vsi mornarji na palubah. Tam jim je bilo prečitano posebno pove-lje, v katerem je kontreadmiral na-vajal kazni, ki po avstrijskem voj-nem kazenskem zakoniku čakajd upornike. Na obrazih mornarjev pa je bilo čitati, da jih povelje ne za-nima posebno, še manj pa navdu-šuje.

Kmalu po čitanju povelja pa so nenadoma zagrmeli topovi in na glavnem jamboru admiralskega bro-da »Sant Georg« se je pojavila rde-ča revolucionarna zastava, katero so mornarji vseh brodov pozdravili z gromkim »Ura!« Kmalu so na vseh brodovih vihrale rdeče zasta-

ve. Oficirji so bili v trenutku pove-zani, tako da niso imeli časa misliti na obrambo.

Kontreadmiral Hanza je imel ta dan baš vso družino v gostih. Tedaj pa so v njegovo kabino vrli uporni mornarji s Čehom Franjem Rašom na čelu. Sprago in deco admira-lovo so vkrcali na motorni čoln, Raš pa je z napetim revolverjem stopil k prestrašenemu admiralu in mu ga nastavil na prsa:

»Admirale Hanza, revolucija se ne vrši brez krvi!«

Hotel je sprožiti in ubil bi bil ad-mirala, da ga niso ustavili njegovi drugovi.

S palube pa je zaorila mogočna himna Vseslovanstva:

»Hej Slavjani!«

Komandanta brodov »Novarra« in »Helgoland« sta uporne Jugoslo-vene in Čehoslovake izkrcala in v spremstvu nemških podmornic in torpiljark krenila v notranjost Boke Kotorske.

Uporniki so radiotelegrafskim potom poklicali zavezniško vojsko na pomoč in ji obljubili, da najde v Boki priateljle in zaveznike. Ko pa so Madžari in Nemci, ki so sprva mi-slili, da ima upor popolnoma komu-nistični značaj, spoznali, da gre za

ker pozna ves svet zločinski izsiljevalni londonski pakt in postopanje zapada v besarabskem vprašanju.

Zasedba Besarabije po Romunih nosi vse taiste znake, kakor roparsko plašljivi pohod čet Savojskih hlapcev preko Soče do bajonetov sokolov s Kosovega na vrhiških ridah. Dobri in pošteni profesor Wilson je skušal posredovati tudi pri besarabskem zločinu, kakor pri primorskem in rešiti situacijo s plebiscitom. Romuni in njih zaščitniki, so ta predlog, ki bi pokazal, da li v resnici želi besarabsko prebivalstvo k »materiji Romuniji«, a limine odklonili, najsi je bila Rusija pripravljena sprejeti ta predlog in se podvreči vsem konsekvencam glasovanja.

Ko je besarabsko prebivalstvo videlo, da mu ni pomoči od Wilsona in zapadnih mogotcev, je posleglo po samoobrambi. Jela se je pričeti era puntov, katerih je bilo samo v prvih štirih letih po okupaciji leta 1918 — 153. V krvavih spopadih je padlo na tisoče Rusov, ki niso hoteli brez odpora pod žezlo Romunije. Popoljenih je bilo nad sto vasi in postavljenih na stotine vislic, na katerih so umirali oni, ki niso

hotel kloniti pred napudranimi in našminkanimi oficirji hrabre vojske okupaterjev. Število teh žrtev znaša po izjavi »Pravde« ob desetletnici našine okupacije okroglo 30 tisoč ali deset na dan! Poleg tega je moralo pobegniti preko Dnjestra radi večnih smrti obetajočih groženj okoli 300.000 mož in žena, ali 10% celokupnega prebivalstva Besarabije.

Poleg teh fizičnih preganjanj tišči naše slovanske brate v Besarabiji še neznosni davčni in izmogovalni romunski aparat, ki hoče izsesati iz njih poslednjo srago krvi, da se za njeno ceno pavijo po bukarških barih in hišah greha delamrži boljšari in brezstidne dame gorenjih desetisočev »cveta malega balkanskega Pariza«.

Jugoslovenci zaslužnim bratom v Besarabiji ne moremo efektivno pomagati, izrekamo pa jim ob desetletnici njihovih brezprimernih muk naše iskrene bratske simpatije in zagotovilo, da bomo i v bodoče z največjo pažljivostjo motrili njih heroično borbo za obstoj, ki pomeni istočasno tudi obstoj zveze Rusije preko Besarabije in slovanske, danes še zaslužene Dobrudže z bodočo Veliko Jugoslavijo.

Skrivnost Glavnjače.

Ko smo zadnje dni zopet čitali o grozovitih beograjskih Glavnjači in o strašnih mukah, ki jih trpe sredi naše bele prestolice jetniki, ki niso ne tolovaji, ne razbojniki, ampak sami pošteni ljudje, smo pomislili:

1. Kaj si misli o nas kulturna Evropa, kateri tako blagohotno nudimo dokazov za naš »balkanizem« in kako raste ugled naše države, ako sami priznavamo, da se gode sredi našega glavnega mesta stvari, ki so bile v Evropi mogoče komaj ob času najhujše srednjeveške inkvizicije?

2. Glavnjača ni kje v daljnji Makedoniji, ampak je v Beogradu. Tam imamo čez 300 poslancev in ne vemo koliko ministrov. Vsak teh ministrov ima svoj avtomobil. Zakaj noben minister ne pokliče šoferja in bi se vsedel in bi se dal odpeljati do Glavnjače, da si jo ogleda in napravi red. Ako justični minister nima časa za take stvari, zakaj ne stori te kulturne, človekoljubne in Zakaj?...

Mislmo, da so ministru vrata vendar povsod odprta. In če tega pri svoji preveliki zaposlenosti vsled lova, sej, debat, posvetovanj in intervencij — ne utegnejo ministri, zakaj ne gre tja kak poslanec iz opozicije — saj so tudi poslancu vrata povsod odprta. In pomislite, kako bi se lepo čulo, ko bi nastopil v skupščini tak vesten poslanec in bi izjavil:

»Včeraj sem si na lastne oči ogledal našo zloglasno Glavnjačo in sem videl sledeče stvari...«

In vendar nismo čitali, da bi bil šel tja n. pr. Čika Ljuba, ali Pribac, ali Gregor, ali Peter ali Pavel, ali Laza, ali Boža...

Zakaj?...

To je vprašanje.

To je skrivnost Glavnjače.

zopet dvigala v zračne višave, da je temna senca pokrila jasno gladino.

Pred menoj je ležal cavtatski zaliv v žarečem jutranjem solncu in bela gruča starih cavtatskih hiš z razpaljenimi bledorjavimi strehami se je dvigala na svojem polotoku nad morjem, obdana od zelenega drevja in morskih valov. Morje je bilo čisto, da se je videlo skoraj do dna, kjer se baje še skrivajo razvaline nekdanjega slavnega Epikaura.

Odšel sem na vrt, kjer je teta Ane že pitala svojo kurjo družino in se pogovarjala z znankami, ki so vsako jutro mimo naše vile hodile v mesto na trg.

»Ali vidite naše hidroplane,« je rekla dobra teta Ane, ne brez nekega dalmatinskega ponosa in celo teta Stane je pripomnila:

»O, saj prihajajo večkrat.«

»Ali ste že bili v našem muzeju?« je vprašala teta Ane. »Tam boste videli spomin na bitko pri Cavtatu.«

»Kakšno bitko?«

»No, med svetovno vojno. V muzeju se vidi še deska, ki je zadnji ostanek italijanske ladje Giuseppe Garibaldi, ki je bila potopljena pri Cavtatu.«

To me je zanimalo. A ker sva prejšnji večer govorila o narodnih pesmih, mi je teta Ane zapela eno najbolj znanih.

Poletele bele vile preko grada Dubrovnika; to ne bile bele vile nego mlade Cavtanke. Cavtačanko, sidji dole, da se s tobom razgovorom...

Ne mogu ti sići dole, duboko je sinje more. Nije meni što ja moram od Cavtata sllaziti,

neg je meni, što ja moram moju dragu ostaviti.

Preko tiha, preko žala, bez barke i vesala. Ne mogu ja sići dole, jer je meni majka gore,

kad će majka počti vanka ljubiti ču te bez prestanka.

To pesem sem čul večkrat peti, zato bi bil rad zapisal besedilo. Ne vem, ali ga je teta Ane znala povsem dobro. Zato mi je zapela še eno, ki kaže vso tragiko primorske ljubezni.

Pokraj mora djeva stala i u more gledala.

Na prsima ružu ima, bacila je u more.

Plovi ružo, stigni dragog, dovedi ga srcu mom.

skrivnosti. Mi pa smo mnenja, da nečije izdati njenih skrivnosti zato, ker bi posledje ne zaradili po več nego 1000 Din, da rešujejo ljudi iz Glavnjače. Saj Glavnjača ni država v državi, ampak spada v področje skoraj gotovo kaknega ministrstva. In če ne enega — pa vseh — ali vsaj cele skupščine, ker je to naša javna kulturna, pravna, higijenska itd. zadeva. Glavnjače bi bilo torej lahko že davno konec — ko bi hoteli. In če ne davno, bi je moralo biti konec vsaj sedaj, ko je vesoljni svet izvedel o nji.

In vendar se to ni zgodilo.

Zakaj?

To je tretje vprašanje?

To je skrivnost Glavnjače.

Glavnjača je tip. Glavnjača je samo en kot našega velikega Augijevega hleva. Saj veste, kaj je bil Augijev hlev. Nihče na svetu ga ni znal izkudati, dokler ni prišel Herakle in je napeljal skozi hlev reko, ki je odnesla stoletno nesnago s seboj.

Mi imamo več Glavnjač, t. j. več takih vprašanj, o katerih pogosto

govorimo, pa jih nikoli ne rešimo, dokler... Kajti z besedami se ne rešujejo vprašanja, ki zahtevajo dejanj.

Uprava, promet, stanovanjska beda, korupcija, staroupekajenci itd., itd... o vsem tem se piše in govori — a vse to obstoja naprej prav tako kakor Glavnjača.

Kdo torej vzdržuje Glavnjačo?

Kdo je odgovoren zanjo?

Zakaj ne izgine?

To so vprašanja, to so skrivnosti.

In čez par mesecev bomo čitali zopet o »skrivnostih Glavnjače« in se sramotili pred svetom, ker je Glavnjača potrebna — ne za roparje in razbojnike — ampak za tiste, ki žive od nje. To so vsi tisti, ki iz nje krijejo svoj politični in denarni kapital. Režimovcem nosi Glavnjača denar, opoziciji material za proteste, državi pa sramoto. Zato bo še dolgo ostala — zloglasna kakor je — sredi belega Beograda. Svet bo pisal in govoril o njej kakor o osmem svetovnem čudu, a niti eden minister ali poslanec se ne bo našel, da bi jo šel izčistiti.

I. B.

Maska herojstva in kulture.

Šola ne sme biti mrevarjenje in uničevanje duha, niti strokovnjaška mehanizacija življenjskih kategorij, ampak najčistejša duhovno proslavljanje in obnavljanje življenja v vsej njegovi polnosti in svežosti; zato se mora v šoli govoriti v istem jeziku, ki ga človek govori v družini, v družbi in v knjigah, kjer zbira in potencira sile svoje duševnosti.

Gorenjih besed ni napisal največji svetovni pedagog Jan Amos Komensky, ki je ravno pred 300 leti (v začetku februarja leta 1628.) moral zapustiti vsled verskega in narodnega prepričanja svojo češko domovino, da je šel iskat v Evropo resnico in pravico, noseč s seboj veliki nauk o šoli in vzgoji v narodnem jeziku — niti kak naš moderen pedagog, ker je princip narodne šole že tako sam po sebi umljiv, da bi ga v našem času ne bilo treba več povdarjati, ne, tako lepo ne zna o tej stvari pisati nobeden naših šolnikov in vzgojiteljcev — te besede je napisal Giovanni Gentile v svojem delu »Sommario di pedagogia come scienza filosofica«. Ta Gentile je bil prvi Mussolinijev šolski minister in nam je dobro znan kot prvi uničevalec slovenskega šolstva v našem Primorju. Priznati moramo, da ima omenjeno Gentilijevo delo naravnost krasne misli o novi vzgoji človeštva.

V zadnji številki »Glasnika profsorskega društva« čitamo nekaj glavnih smernic iz tega Gentilijevega dela in ko bi ne vedeli, kdo je Gentile, bi si mislili: Italija je dala svetu novega pedagoga. Pri znani okostenelosti našega šolskega in učnega sistema bi bilo prav umestno, ako bi vpeljali v našo vzgojo nekaj njegovih modernih idej.

Toda tu zadenemo na ono komedijantstvo, ki je tipično za italijanski narod. V besedi junak, v srcu figar — v knjigi strokovnjak, v dejanju fušar. In tako igra naš »prija-tejski sosed« že stoletja svojo ko-

medijo. Zdi se, kot da bi bil tam večni karneval: pred svetom 2000-letna kultura, doma analfabetstvo, v pesmi Tripoli in Vittoria Veneto, v resnici pa pohod z belimi zastavicami, v knjigi lepe fraze o narodnem šolstvu, v resnici pa potujčevanje najnižje vrste.

Komedija se nadaljuje. Slovenski otrok mora igrati ulogo mladega italijanskega za vojno navdušenega naraščaja, lagati mora sebi in učitelju o svojih najsvetejših čustvih, učiti se mora v jeziku, ki ga ne razume, zaničevan in kaznovan je, ker je sin slovanske matere, sodelovati mora pri poniževanju svojega naroda, neštete fotografije naj svetu pokažejo njegovo navdušenje za Italijo — vse skupaj ena sama laž o kulturi, vzgoji in junastvu, komedija, maska, s parado prikrita kulturna sramota 20. stoletja.

Toda ne varajmo se, da svet vidi, kaj se skriva pod italijansko maskarado. Svetu ne gre za resnico in sodi po zunanosti. Svet bo slavil Gentilove moderne pedagoške nazore, ne bo pa pogledal, kako se ti nazori uveljavljajo v mejah Italije.

Pretekli teden smo čitali, da je zahtevala Italija v Splitu italijansko šolo za tam živeče italijanske otroke. Dalmacija je sicer protestirala proti tej predznosti, kajti v našem jugoslovenskem Splitu ni nikakih kompaktno naseljenih Italijanov. Vendar, če je tam kak italijanski otrok, mu mi privoščimo vzgojo v italijanskem jeziku in stojimo na stališču, ki ga je napisal Giovanni Gentile, da se mora v šoli govoriti v istem jeziku, kot ga človek (oziroma otrok) govori v družini, v družbi in v knjigah, kjer zbira in potencira sile svoje duševnosti. Mi smo za to vedno in povsod. Potujčevanje je greh nad otrokom, ki ne more za to, da se narodi masčujejo nad njim. Zato je potujčevanje v šoli kulturna sramota za vsak narod.

Ako misli Italija, da je v Dalmaciji še kak otrok, ki nima pouka v

svojem materinem jeziku, je prav, da hoče zanje poskrbeti — toda po isti božji in cerkveni pravici zahtevamo mi, da se uči slovenski otrok v slovenskem jeziku in da slavnita Italija, deželna 2000-letne kulture, izvršuje besede svojega pedagoga in prvega šolskega ministra.

Če ne, je vsa njena kultura maska in laž.

I. L.

Naš pokret.

KOMUNIKAI ŠIBENSKE ORJUNE POVODOM NEKIH IZJAVA U POGLEDU POSLIJEDNJEG KOMUNIKAIJA GLAVNOG SEKRETARIJATA ORJUNE U BEOGRADU.

Povodom stanovitih izjava u zagrebačkoj »Riječi« i u još nekim našim novinama u kojima se je htjelo da prikaže Orjune sjev. Dalmacije kao da ne bi navodno odobravale rad Glavnog Sekretarijata Orjune u Beogradu, Mesni Odbor Šibenske Orjune na svojoj sjednici od 3. ov. mj. donio je jednoglasan zaključak, da dađe u javnost sljedeću izjavu:

1. Konstatujemo, da je nekakva izjava odštampana u zagrebačkoj »Riječi« i u još nekim drugim novinama u ime br. Dr. Čedomila Medina potpuno neistinita i izmišljena. Br. Dr. Č. Medini, predsjednik ove Orjune, nije davao apsolutno nikakve izjave za javnost u tom pogledu a najmanje na enakov način, kako su donijele spomenute novine.

2. Svjesni, da samo ozbiljna i strega disciplina može da uzdrži naš nacionalistički pokret i imajući u vidu, da rad Glavnog Sekretarijata u Beogradu može da očišćuje jedino Centralni Odbor svih Orjuna, smatra postupak i izjavu g. Ilije Zečevića kao nedisciplinovan istup jednog člana Orjune i kao neaustnost prema svojim drugovima. Prematome g. I. Zečević radio je samo u interesu jedne partije izazivajući u Orjuni nepotrebne trzavice. Osim toga konstatujemo da g. I. Zečević nije nikakav »ugledan« član Orjune, kako on sam sebi pripisuje, već samo strastveni član stanovitve partije, u interesu koje nije se začao da ovako neorijunaški postupi.

3. Poziv g. I. Zečevića Orjuna Dalmacije, da se izjasne protiv Glavnog Sekretarijata u Beogradu, odbijamo najodlučnije, jer je to previše drzovito i diskvalificira svakog Orjunaša pa i g. Iliju Zečevića, da se takovim dalje naziva. Uvrede dobačene s njegove strane Glavnom Sekretarijatu Orjune odbijamo s indignacijom.

4. Pozivljemo sve članove Orjune, da svoje redove učvrste još

L. Mikuš

Mestni trg štev. 15.

TVORNICA DEŽNIKOVA.

Zaloga sprehajalnih palice.

Val se diže, val opada, nema, nema dragoga.

Kada ruža stigne dragog, dovede ga mrtvoga.

Kada deva spazi dragog, pretvori se kamenom.

U nesvesti bacila se mrtvom dragom na grudi.

Kada mornar morem plovi, da se seti ljubavi.

To je zelo lepa pesem. Ne vem, ali je že zapisana, a skriva v sebi naravnost pretresljivo morsko bajko.

Ker smo bili že pri pesmih, smo pozabili na bitko pri Cavtatu. Teta Ane je zapela še eno, ki me je zelo spominjala na Djordžijeve pesmi. Ignat Djordžić (1675.—1737.) je bil namreč eden zadnjih slavnih dubrovniških pesnikov, ki je pel po modi svoje dobe kavalirske idile v lepo ubраниh verzih o ljubezenskih zgodbah, o izgubljenem srcu, o Danici, ranjeni od bučele, o zaljubljenih pastirjih in pastiricah itd. Ker teta Ane ne zna niti čitati niti pisati (razven z velikim trudom svojo lastno korespondenco), me je zanimalo, ali so pesmi dubrovniškega

kavalirja zašle med narod, ali je znal on sam pesniti v tako naravni domači pesmi. (kar bi človek v tistih časih komaj verjel), da me je pesem tete Ane spomnila na njegovo »zgodbo o nesrečni ljubavi«. Teta Ane je pela:

O Cavtate, slavno mesto »svedjer gizdavo u tebi se živi dobro, lepo i zdravo.

Posred tebe bunar vode, leti studene, kde dolaze sve devojke mlade, vjere.

Medu njima jedna vila — puna uresa, lepota bi predobila zvjezdu s nebesa.

Kraj bunara počimula te govorila: volela bih se grliti ljutim zmijama, nego nemili, da me grli svojim rukama.

Usta mi se izranila trnjem i dračem, neg nemili da me grli jadom i plačem.

Misli vila ponosita, niko ne čuje, za skrovita jer mladića ona ne zna.

K njom se skoči mlado momče te ju zabavi: »Muć, ne luduj, vilo bela, puna ljubavi.

Sto klikuješ ljutih zmija grlost snježnu, dosta ti je od junaka bilo grljeno.

Sto klikuješ licu tvomu trnje i drače mnogo si se cjelovala jadom i plačem.

Nu, pogledaj, bjela vilo, gdje si nekada, u ljubavi bila s momci, gdje su ti sada.

Svi su se ti povjerali, drage imaju, ti u majke kitu predi, zate ne haju...

Kad to čuje bela vila, na noge skoči, te u hladnec proli suzu iz svojih oči.

I pobegne bez obzira traži slobodu, proklinjajući ono mjesto, šipun i vodu.

Tako se poje o ljubezni tam ob našem morju. Med tem je prišiel na vrt naš gazda Nikola, ki skrbi za vrt in za dvoje kravic. Dasi mu je že precej čez 60 let, je bil med vojnimi vojaki in je kopal jarke tam pri »Komorom« (Komornu). Zato se rad pogovarja o vojni.

»No, povejte, Nikola,« sem rekel, kako je bila ona bitka pri Cavtatu.

»Kako je bilo,« je začel Nikola in je sedel k mizi. kamor mu je teta Ane postavila kavo. »Kako je bilo. Jaz sem bil takrat še doma, t. j. nisem bil še v Komorom.«

»Dobro sem te čuvala,« pripomni teta Ane.

»Kako je bilo,« ponavlja Nikola, »tu goli v zalivu vidite — saj je čisto plitko, po vodo hodimo doli, tu je bil nekak čoln. Mi nismo niti vedeli, da

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

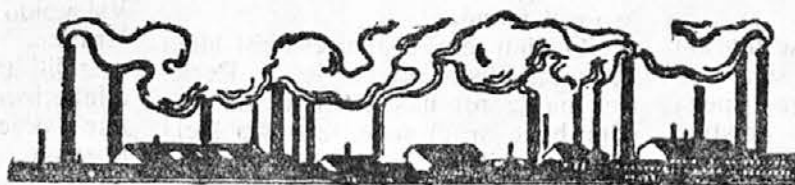

je najmodernejše urejena ter izvršuje vsa tiskarska dela od najprejstejšega do najmodernejšega. - Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. - Brošure v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije, mlad. liste.

Okusna oprema ilustrir. katalogov, cenikov in reklam. listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole
Risanke, dnevniki in beležnice.

GRADBENO PODJETJE ING. DUKIČ IN DRUG

LJUBLJANA Bohoričeva ulica št. 24

jačom disciplinom i potpunim pouzdanjem u svoje vodstvo koje će znati da svoju Orjunašku dužnost potpuno izvrši.

Upozorujemo ih istodobno, da ne nasledaju ovakovim stranačkim spletkama, koje idu samo za tim, da ruše Orjuna i da je privode partijskim ciljevima. Sigurni smo, da ovaj rad naših protivnika neće naći u našim redovima nikakova odziva i da ćemo i dalje nesmetano moći vršiti našu zadaću oko ozdravljenja našeg javnog života, bez obzira na to, da li se kome naš rad miči ili ne.

Šibenik, 3. II. 1928.

Za Mesni odbor Šibenske Orjune.

Predsjednik:
Dr. Čedomil Medini.

Tajnik:
Vjekoslav Maček.

Javni shod in skupščina Orjuna na Rabu se je vršila 29. januarja.

Govorila sta v imenu Orjune Rab br. Josip Legac, v imenu šibeniške Orjune pa neumorni br. Maček. S skupščine sta bili odposlani Nj. Vel. Kralju in br. Dimitrijeviću pozdravni brzojavki. Uverjeni smo, da bo novi odbor pod predsedstvom agilnega br. Touse dobro oral trdo ledino in vsestransko povzdignil rabsko Orjuno.

Objava Štaba izvidniškega bataljona S. D. za Slovenijo. Sporočam vsem odredom, da je Štab izvidniškega bataljona preklcal svoj vstop v Sav. jug. sred. udruženj, župo za Slovenijo, ker se kot popolnoma četniška organizacija ne more strinjati z nekaterimi točkami poslovnika SJSV, ki so za nas neumestne in brezpomembne.

Komandant bataljona.

Orjuna v Šibeniku je priredila 1. t. m. izredno uspel ples, ki je prinesel velik materialni uspeh. Dne 11. t. m. se je vršil ples Orjune v Novem gradu pri Zadru, 18. t. m. pa v Tjessnu.

Za tiskovni fond daroval neimenovani 1000 Din. Iskrena hvala!

»Merkur« Avtentični poročevalec izžrebanj

vseh tuzemskih loterijskih efektov, vseh žrebalnih državnih in privatnih obligacij, železniških prioritet itd. (Taksacije vrednost. papirjev.)

Naročnina: četrtletno 15 Din, pollet 30 Din, celoletno 60 Din.

Upravištvu: »Merkurja«
Ljubljana, Kongresni trg 9

Telefon šte. 2422, 3052, 2297.

Vsak naročnik je brezplačno zavarovan za Din 10.000.—. Poleg tega dobi vsak naročnik, ki plača celoletno naročnino brezplačno 1 srečko »Jadranske Straže«.

vrste v naši državi, ga vsakomur toplo priporočamo. Naročnina znaša za celo leto 60 Din in se ga naroča pri upravištvu »Merkurja« v Ljubljani, Kongresni trg 9.

Slovenska čitalnica v Gradcu. V nedeljo se je vršil XXIV. redni občni zbor Slovenske čitalnice v Gradcu, na katerem je bila izvoljena nova uprava. Predsednik dr. Ivan Klasing; podpredsednik med. Lovro Mikl; tajnik chem. Vojteh Tratenšek; namestnik Rajko Verbič; blagajnik Ivan Hren; blagajnika namestnik Jovo Despič; knjižničar Josip Mayer; revizorja Ferd. Leske in Oton Homan. Občni zbor se je vršil v nedeljo, dne 12. februarja t. l. Zahvaljujemo se obenem za poslane časopise ter vas prosimo, da nam še v nadalje pošiljate vaš cenjeni list.

Izjava uredništva. V zadnji številki javnosti izročen Josip Lukan je podal v »Jutru« izjavo, da bo vložil proti nam tožbo. Izjavljamo, da je mož na pravi poti in pričakujemo tožbo.

VSI NAROČNIKI, ki so prejeli v teh dneh opomin za poravnane zaostale naročnine, se pozivljajo, da store svojo dolžnost do 15. marca, sicer se jim dostavljanje lista ustavi.

Tužni glasi.

O priimkih. Dan za dnem objavljajo uradni list »Gazetta Ufficiale« odloke, s katerimi prefekti tržaške, bencenske in tridentinske pokrajine odredjuje spremembe neitalijanskih priimkov v italijanski obliko. Ti odloki pa se razlikujejo medsebojno po obliki in po vsebini. Tako razlikujejo odloki tirolskih prefektov med priimke, ki so italijanskega izvora ali latinskega izvora in pravimi tujimi priimki, ter pri prvih izrecno povdajajo, da bi se morali itak že po prvem členu tozadnega odloka spremeniti v italijanski obliko, tudi ako ne bi dotičnik tega izrecno zahteval. Tržaški prefekt pa je vendarle nekoliko bolj previden in vsaj toliko pameten, da bi verjel tržaškemu »Popolu« in »Piccolu«, da je ogromno število slovenskih priimkov v Julijski Krajini italijanskega izvora, ter rajše odredjuje spremembe priimkov na podlagi drugega člena istega zakona, t. j. namreč le na izrecno zahtevo nositelja priimka.

Videmski prefekt, da je sedaj objavil v uradnem listu le en tak odlok. Puljski, reški in goriški prefekti pa se niso doslej še oglasili. Iz tega pa ne smemo sklepati, da v tem oziru počivajo, saj so ravno te dni objavili italijanski listi dolgo vrsto priimkov, kojih spremembo v italijanski obliko je že odobril goriški prefekt, toda v uradnem listu še ni bil objavljen noben slučaj in le s to objavo postave objava polnomočna.

Dočim je šlo sedaj le za spremembo na lastno zahtevo, je objavil te dni uradni odlok bencenskega prefekta Riccija, s katerim se odredjuje spremembo v dveh slučajih, kjer se omenja sam, da je bil priimek prvotno italijanski, ne da bi pri tem omenil, da je dotičnik sam zaprosil za spremembo. Gre za spremembo priimka Damija v Damia in Vigil v Vigili.

Med tem pa listi dalje agitirajo za spremembo. Tako se je te dni oglašil »Piccolo« ter pojasnil posebno slučaj trgovcev, obrtnikov ter zdravnikov in in odvetnikov in sličnih poklicev. Ti da imajo vsi že stalno klijentelo, kateri so znani le pod svojim dosedanjim priimkom. Vsaka sprememba priimka bi jim le škodovala, kajti klijentela bi bila zbegana in se ne bi znala več orientirati. Radi tega zahteva članek v »Piccolu«, da bi se tem vsaj prehodno dovolilo nositi poleg novega priimka tudi stari, kakor je to dovoljeno prostovoljcem in Julijske Krajine, ki so služili med svetovno

voino v italijanski armadi. Ne vemo sicer, kaj bodo rekli k temu ti prostovoljci, kateri so smatrali to za posebno čast, in tudi ne, kaj bodo rekli gospodje okoli »Popola« in tržaškega fašja sploh, ki hočejo doseči, da slovenski priimki izginejo. S tem pa bi svetu le pokazali, da je ozemlje v resnici slovensko, pa se mu hoče nadejati italijanski lice.

Prvo delo komisarja goriške Zadrzne zveze. Te dni je imela iziti februarjska številka Gospodarskega lista, ki ga izdaja goriška Zadrzna zveza. Urednik mu je ing. Rustja. Komisar je dal objaviti v listu razpustitveni odlok, komisarjev pozdrav in poziv na ljudstvo, naj zupa na pomoč vlade. Ing. Rustja je preskrbel prevod teh člankov in je pod nje postavil svoj podpis kot prevajalec. Radi tega ga je pozval k sebi komisar in mu očital, da hoče s tem odvrčati odgovornost za vsebino teh člankov, ter da jamči samo za točnost prevoda. Ing. Rustja je skušal stvar pojasniti, toda komisar je vztrajal pri svoji razlagi ter odpovedal ing. Rustji službo. Nato je komisar dal iztrgati dotični list iz Gospodarskega lista z namenom, da bi natisnili drugo. Temu se je ing. Rustja kot odgovorni urednik uprl. Kljub temu pa pripravljajo novo številko.

Italijanski dobrovoljci pridejo v Dalmacijo, da posetijo »italijanske« brate tostran Jadrana. Želim jim, da si kraške skale dobrobra ogledajo, ker ne bodo imeli časa tedaj, ko si bodo ob njih razbijali svoje junaške glave.

Sprememba priimkov. Kakor znano se je ustanovil v Trstu poseben urad v prostorih tamošnjega fašja, da preskrbi kar na debelo spremembo slovenskih priimkov v italijanske. Ker pa tudi ta urad ne dosega zaželenih uspehov, piha današnji Piccolo zopet na srca prizadetim, kako grozno da je biti Italijan in imeti slovenski priimek, ki se piše po večini še z nemško ortografijo.

Ne pomaga, da se človek prizna, da je navdušen Italijan. Častnik bo zmaljal z glavo nad italijanstvom vojaka, ki nosi slovenski priimek, vsak Italijan v starih pokrajinah bo dvomil o njegovem pokolenju in celo tuji državljani se bodo rogali takemu italijanstvu, smatrali ga bodo pač za renegata (»Piccolo« sam rabi to besedo in mislimo, da je s tem stvar tudi najboljše označil). Radi tega pravi: končna simulacija je dana šele s spremembo priimka...

Grozno je Piccolovemu piscu, da ima več nego polovica Tržačanov, da več nego dve tretjini slovenske priimke in strah ga je pred dejstvom, da je to najboljši dokaz Jugoslovanov za slovenski značaj Trsta.

Ker se pa seveda s tem stavljata Trst in Julijska Krajina na nižjo stopnjo italijanstva kakor ostalo Italijo, potegne se to za seboj v blato in pravi, da ako bi bili pustili Grki, Kelti, Ilirci, Langobardi, Goti, Arabci, Normani, srednjeveški Italijani, Nemci, Francozi, Španci za seboj vsi svoje priimke, potem sploh ne bi bilo italijanskih priimkov. Prizna poleg tega tudi, da se ne more govoriti o latinski rasi, temveč le o mešanici raznih narodov. Da končno prepriča še zadnjega omahljivca, prinaša primer Trockega, ki da je tudi spremenil svoj priimek Braunstein v sedanjo rusko obliko...

Sprememba priimkov. Ne dajo miru ljudem okoli »Popola« in »Piccola«. Sedaj se je zopet oglašil »Popolo di Trieste«. V včerajšnji številki je stalo de Franceschi, ki, ako se ne motimo, je istoveten z osebo istega priimka, ki sedi v odboru, ki odločuje o spremembah priimkov.

Ta gospod skuša najprej zgodovinsko razmotrivati vprašanje in pride do zaključka, da sta kriva na tolikih slovenskih priimkih dva odloka ranjke vlade, namreč odloka notranjega ministra od 10. maja 1883 in 29. januarja 1895, ki sta dala

Kronika.

Mi in samo mi. Italija ne opusti nobene prilike za proslavljanje svojega junaštva. Vselej pa se spomni tudi onih, ki bi ji morali po njenem mnenju biti za njeno pomoč večno hvaležni.

Tako je tudi oficielni in za njim ves ostali tisk fašistovske Italije obnovil spomine ob 12-letnici srbske vojske s strani hrabre italijanske mornarice. Pri tem konstatira ne-hvaležnost Jugoslavije za to pomoč ter pristavlja, naj si italijanski narod zapomni za bodočnost enkrat za vselej, da ne sme biti sentimentalen!

Brezmejna nadutost kobaridskih herojev mora zabavati vsakogar, če bi z njihovo strahopetnostjo ne bilo v zvezi tisoče in tisoče mladih srbskih vojakov, ki so morali umreti ravno vsled tega junaštva italijanske mornarice, ki je bilo predmet naj-sramotnejših očitkov Italiji s strani ostalih zaveznikov.

Italijani so bili sicer vedno mojstri v falsificiranju zgodovine. Njihovi najstrašnejši porazi so postali zmage in ne sramujejo se danes proslavljati zmago pri Vittorio Veneto, kar zamore res samo narod cirkuskih klovnov, kriče o dvakratni rešitvi Francije, ko ves svet ve, da so le francoski in angleški bajoneti ustavili proti Rimu prodirajočo italijansko armado ter jo prisilili, da se je oddahnila in odpočila.

je to kaj važnega. Tam doli je stal, pa par vojakov pri njem. Takrat so Italijani vojno napovedali, to je bilo leta 1915. — e, smo mislili, to je slabo, obalo bodo bombardirali...

»E, nič se nismo bali,« popravlja teta Ane, »zate sem se bala.«

»Naenkrat res, ne vem, kdaj je bilo, pridejo Italijani z ladjami. Več ladij je bilo — in streljajo, streljajo — v Dubrovniku pravijo — so nekaj škode naredili.«

»E, ni bilo sile,« popravlja teta Ane.

»Pa ti gredo s tem našim čolničkom tja ven — na morje — Italijani so ravno odhajali — pa ti spuste torpedo — »Garibaldi« se je nagnil — takrat pa Italijani v beg. Mi smo gledali tam z brda — e, mnogo jih je utonilo in tisti čoln se je vrnil v naš zaliv, ne vem, kam je potem izginil. Jaz sem odšel v Komorom. Tam v muzeju je zapisan dan, kdaj je to bilo. E, Italijani so imeli mnogo škode, nikoli več jih ni bilo.«

Takoj drugi dan sem odšel v slavni cavtatski muzej, ki ga je ustanovil cavtatski rojak, veliki učitelj Bogišić. Tam na steni ob stopnicah — zbirke so nakopičene v par sobah — je mala bela deska in na nji napis, da je to »na uspomenu italijanske ladje »Garibaldi«, ki je

bila potopljena dne 19. julija 1915. pri Cavtatu.

Ker sem posamezne dogodke že pozabil, sem pogledal vojna poročila. Avstrijsko poročilo pravi:

»Včeraj zjutraj se je pojavilo pred Cavtatom in pred Gružem osem italijanskih križark in dvanajst torpedovk, ki so otvorile ogenj na kolodvor v Gružu, na nekatere kraje in na višine pri Cavtatu. Izstrelili so skupno do 1000 strelcov. Nekaj zasebnih poslopj je bilo lahko poškodovanih. Človeških izgub ni obžalovati. Ob 5.45 je bila, kakor se je že poročalo, torpedirana križarka Giuseppe Garibaldi, na kar je italijansko brodogradnja najhitreje zapustila naše vodovje. Poročilo pristavlja, da je bilo baje rešenih 500 mornarjev, drugi so utonili. Bilo je to ravno na dan pred obletnico bitke pri Visu in naravno je, da so Avstrijci svojo zmago pri Cavtatu zelo proslavljali. Listi so poročali, da je bila na ladji tudi Garibaldijeva sablja, ki jo je bil prejel svoj čas od Angležev in Amerikancev kot boric za svobodo.«

Tudi Italijani so priznavali svojo izgubo. Cadornovo poročilo z dne 24. julija pravi, da so štiri ladje starejšega tipa (»Narese«, »Francesco Tenucio«, »Victor Pisani« in »Giuseppe Garibaldi«) bombardirale

skladišča na dubrovniškem kolodvoru in da si Avstrijci niso upali niti odgovarjati. Šele na povratku je bil torpediran »Garibaldi«, a mornarji, da so bili skoraj vsi rešeni.

V nedeljo na to sem stopil na višine nad Cavtatom. Še so tam ostanki jarkov, vsekanih v skalo, z grmičjem poraščenih, spomin obrambnih odredb iz velike vojne. Gledal sem, sedeč na teh priprostilih utrdbah, ki so jih gradili gladni in onemogli naši Dalmatinci, na morje in premišljal o bitki pri Cavtatu. Skoraj s prstom bi bil pokazal, kje se je nagnil močeni Garibaldi, zadet od malega čolnička, ki ga je gledal gazda Nikola v malem zalivu pod svojim vrtnom. In mala deska v cavtatskem muzeju je še edini spomin na slavnega Garibaldija ob njegovem prihodu v jugoslovenske vode.

V velikih dogodkih svetovne vojne izginja bitka pri Cavtatu med brezpomembne dogodke, a jaz sem se nehoti spomnil nanjo te dni. Pogledal sem jo z očmi priprostilih ljudi in s cavtatskih višin in zdelo se mi je, da je v nji skrit in kakor v dnu morja z »Garibaldijem« zakopan nekak tih spomin in opomin.

I. E. R.

uradnikom civilnega stanja Julijske Krajine in Dalmacije pravico vpisati primke z novim slovenskim pravopisom.

Tedaj da se je veliko italijanskih primkov spremenilo v slovansko obliko in glede teh odobruje namen vlade, da jih zopet pretvori v italijansko obliko. Toda še veliko več primkov je resnično slovanskega izvora. In tudi ti primki so se pisali doslej docela samovoljno. Le tako si lahko razlagamo, da se piše eden in isti primke na neverjetno veliko načinov, celo s sufiksi, ki niso ne italijanski ne slovanski. Kot primer navaja tako primke Hrovatin, ki se piše Crovatin, Krovatin, Crevatin, Krevatin, Hrvat, Krvatin, Hervatin in Kervatin.

Prvo mesto pa zavzema vsakakor primke Kociančič, ki ga pišejo takole: Coziancic, Koziancic, Coceanchich, Coceancic, Kozianziz, Kozhianzizh, Kocenazizh, Cosceancic, Koscančič, Koscenacich, Cocianci, Ciciancich, Coziancig, Kozianzig, Kocuancich (?), Kozhuncizh (?), Cocjancio, Kozhiancic itd.

Da se rabijo vsi ti načini pisanja tega primka je verjetno, saj se sestavlja pri tržaški prefekturi že leto dni seznam vseh slovanskih primkov.

Po Francechtju izvira ta babilonija iz tega, ker je vsak duhovnik pisal primke po svoji narodnosti, slovanski po slovanski, italijanski po italijanski in Nemci po nemški...

Opustimo kritiko te naivne razlage.

Več pozornosti zasluži njegova nadaljnja opomba, da so že del časa italijanski anagrafični uradniki na delu, da dajejo vsem tem primkom italijanski pravopis.

Temu primeru stavlja on tudi konkretne predloge. Tako zahteva, naj se odslej pišejo vsi omenjeni Kociančiči — Cocencig, vsi Ivančiči — Ivancich, Žagarji — Sagher itd.

Proti temu vsaj na zunaj stvarnemu članku pa se je še oglasil današnji »Popolo di Trieste«, češ, da noben primke v Julijski Krajini ni slovanskega izvora, temveč, da so bili vsi ti navidezno slovanski pri-

imki pretvorjeni iz prvotne italijanske oblike. Radi tega nima Francechi prav s svojimi zahtevami. Primki morajo postati vsi italijanski. Radi tega ne Ivancich, kakor predlaga Franceschi, temveč Giovaninini, ali Zenatti ali slično.

In da se to zgodi, v to se morajo vpreči sindikati, milica in šola.

In kot višek dosežanega uspeha navaja »Popolo di Trieste« dejstvo, da je ravno te dni zahtevalo kakih 70 članov milice iz Sežanskega spremembo »svojega« poslovenjenega primka v popolno italijansko obliko, seveda prostovoljno...

Znanstveni licej »Guglielmo Obrdan« (tudi ta primke se je namreč poitalijančil, toda ne da bi bil tržaški prefekt izdal tozadevni dekret) je v protest proti italofobnemu gibanju v Jugoslaviji v novembru 1927 nabral med dijaki kakih sto knjig, ki so jih izročili »Legi Nazionala«, naj jih porazdeli med slovansko mladino na Krasu...

Bog živi!

Vlada je prišla v krizo in ima že 42° vročine. Nahajala se je že v agoniji in disciplinirani vojščaki dosežanje koalicije so si že zavezali črno kravato ter si sredi ceste solznih oči izrekli sožalje.

Koalijska vlada se res ni izkazala posebno. Zato je prav, da se je poizkusilo napraviti nekaj boljšega. G. Radić je dobil mandat, vezan strogo na koncentracijsko obliko vlade. Ta ideja je lepa in zdrava ter zelo dvomim, da bi bila koncentracijska vlada tako zdrava kot je ideja. V parlamentu bi vladala ena sama duša in eno srce. Ravno tako v državni upravi, pri državni blagajni itd.

Ne bilo bi nobenih opozicijskih nergačev in razbijačev, ki jim nikdar ni prav, če sedi minister doma ali je na Revier, ki godrnjajo če ima preveč osebja ali samo šoferja in avtomobil, ki volajo po vseh kotih za korupcijo in vtikajo svoj nos celo v smrdljive luknje beogradske Glavnjače. Pred parlamentom bi noč in dan igrala godba »Slovenec-Srb-Hrvat«, skratka, »domovina bi

vsem strankam čez noč postala »mili kraj«.

G. Radić se je lotil te težke naloge z veliko vnemo in bi jo tudi brez dvoma častno rešil, če bi drugi to hoteli. Ker pa radikali niso hoteli, je vrnil mandat.

Za njim je skušal uresničiti idejo koncentracijske vlade še g. Perić. Ker pa je pri nas že tako, da kar eden hoče drugi noče, je prišla ideja koncentracije v krizo.

Ta kriza seveda ni tako pomembna kot je kriza vlade sploh. Radi krize vlade na primer, je na mali zastalo vse delo v ministrstvih, kot so poročali časopisi. Radi krize koncentracijske ideje pa prav nobeden uradnik ni skočil iz postelje in tekel v urad, kot je o tem čital v jutranjih novinah.

Je pa vseeno ta ideja tako lepa, da oni, ki jo ni mogel ali jo ni znal uresničiti, ne zasluži več zaupanja. Zato je tudi prav, da je dobil mandat za sestavo delovne vlade gosp. Vukičević. Ta mož je že dokazal, da zna sestaviti vlado in ga ne bo polemil s to mislijo kot g. Radić s svojo. Ne rečem sicer, da bi g. Radić ne znal sestaviti delovne vlade, toda popolnoma mu pa le ni zaupati. Če mi ne prinese služkinja tobaka iz trafike na kredit, pošljem z denarjem koga drugega. Jaz ji ne zaupam in se bojim, da pride ponovno praznih rok.

Na isti način je prišel g. Vukičević do mandata za sestavo delovne vlade. Ideja delavne vlade ni prav nič manj lepa kot ona koncentracijske. Če se posreči g. Vukičeviću sestaviti delovno vlado, si bo stekel s tem činom neveljive zasluge za naš narod in državo. Delavna vlada je ideal nas vseh in ni ga med nami, ki bi imel kaj proti. Če reši g. Vukičević ta problem, ki čaka na rešitev že 10 let postane svojemu narodu dobrotnik, kot jih doslej med ministri nima.

Je pa še tudi iz drugih vidikov prav, da pridemo do delavne vlade, ki bo imela radikalno večino in ji bo predsedoval g. Vukičević s svojimi hrabrimi molojci.

V poslednjem času se je pričelo sistematično razbijati in rušiti vse

kar je dobrega, lepega in tradicionalnega. Opozicija hoče uničiti vse, kar ni ustvarila sama. Južno Srbijo hoče na vsak način modernizirati. In vendar je ravno v Južni Srbiji vsaj pri volitvah najlepša disciplina. Vsi volijo kot en mož vedno vladno stranko. Opozicija pa hoče preustrojiti upravo, odpraviti hoče analfabetizem itd., zatreti hoče vse to, kar nas je po celem svetu napravilo poznane. Mi nimamo druge propagande v zunanjem svetu in zato je napačno, če uničujemo še tisto, kar je bilo doslej za gradivo celim kolonom v inozemskih novinah.

Opozicija hoče na vsak način porušiti Glavnjačo. Kakšen nesmišelj! Benetke še danes žive od svojega »Mostu vzdihlajev«! Za drag denar ga razkazujejo tujcem in vendar žive nešteti romani samo še v fantaziji blebetavih ciceronov, ki si sproti izmišljujejo nova grozodejstva v mučilnicah starih Benetk.

Pri nas ni potreba prav nič fantazije. Vse je za videti živo in nazorno. Kako bi se dvignil tujski promet v naši prestolici in njeni dohodki, če bi se razkazovala Glavnjača Amerikancem in drugim petičnim tujcem za primerno vstopnino. Lepe pare bi se dale zaradiiti in Beograd bi se lahko samo s temi dohodki restavriral. Reklame ni potreba prav nobene. Naša prijateljica in zaveznica Italija nam jo je napravila dovolj. Samo da se postavi eden in zakriči: »le notri, le notri, vstopnina samo 10 dolarjev!«, pa bi deževali milijončki v mestne blagajne.

Končno pa bi bila tudi velika krivica, če bi se izrinilo iz vlade radikale in klerikalce ravno sedaj, ko dobimo inozemsko posojilo. Državne blagajne so bile v poslednjem času precej suhe. Kleroradikalna vlada je služila domovini za časa 7 suhih krav, zato zasluži, da ji s'uzi tudi za časa 7 mebelih. Kdor tega ne uvidi, je slep in opozicija bi morala

biti sama toliko poštena, da bi to javno priznala.

Vsi ti razlogi govore torej za delovno vlado, v kateri morajo biti radikali s svojim blejskim nezakorskim detetom. Zato pa — Bog živi novo vlado g. Vukičevića, Bog živi in hrani v cvetju še dolga leta razmere v Južni Srbiji. Bog živi beogradsko Glavnjačo. Bog živi državno blagajno in sploh — Bog živi!

Matic.

Amerikanska strojna olja
cilindrska olja
autoolja
bencin
surovine za svečarne
surovine za milarne i. t. d.

„OLEUM“

družba z o. z.

LJUBLJANA

TELEFON ŠTEV. 910.

F. M. Schmitt

Ljubljana

Pred Škofijo 2 Lingarjeva ulica 4

priporoča cenj občinstvu svojo veliko zalogo galanterij, blaga, igrač, vozickov, ročnih torbic, listnic, aktovk, šatulj, okvirjev, ogledal, termus-steklenic, linoleum preprog, predpražnikov, palic, nastavkov, pisalnih in kavlinskih garnitur, jedil. orodja, telovadnih, snežnih in domačih čevljev, galoš, pletenin, robcev, kravati, perila, rokavic, nogavic, vezene, vložke, vseh potrebščin za krojače in šivilje, toaletnih potrebščin, mnogovrstnih parfumov, mila, kolinske in ustne vode itd.

Točna postrežba!

Solidno blago! Nizke cene!

RADIO-AVTO akumulatorske baterije
prima domač izdelek!

„VATRA“ MARIBOR
Ing. J. & F. Domicelj.

INVENTURNA PRODAJA

2000 parov

damskih čevljev v modnih barvah po cenah . . Din

129 – 169

Različne vrste moških in otroških čevljev po globoko znižanih cenah.
Ne zamudite ugodne priložnosti! Posetite naše prodajalne!

Maribor
Aleksandrova cesta 7

Rata

Ljubljana
Prešernova ulica 7